

*Буберенко Аліна*

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти  
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

*Мурич Костянтин*

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти  
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет  
м. Кропивницький, Україна

*Науковий керівник:*

Лисенко Алла, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

## **ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА ТА АУДИТОРА**

В умовах глобалізації економіки та розвитку бізнесу спостерігається підвищення вимог до забезпечення повноти та правильності відображення інформації в обліку та звітності, у зв'язку з чим важливого значення набуває дотримання бухгалтерами та аудитором фундаментальних принципів професійної етики. Саме фахівці в сфері обліку та аудиту забезпечують якісний процес формування фінансової звітності, яка виступає основою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Етичні норми у сфері обліку та аудиту визначають межі допустимої поведінки бухгалтерів та аудиторів, формують основу професійної відповідальності. Їх порушення може стати причиною втрати довіри інвесторів та суспільства, виникнення фінансових зловживань та системних криз.

Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В. та Здирко Н. Г. визначають професійну етику як систему моральних норм та принципів, які враховують особливості професійної діяльності людей [1, с. 13]. Ковальчук Т. М. та Кузь В. І. вважають, що суть професійної етики та її призначення полягають не лише в установленні чітких параметрів морально-професійних відносин між суб'єктами, обґрунтуванні та конкретизації норм, суджень, моральних принципів, відповідних для виконання певних посадових повноважень, а й у відображенні впливу норм моралі на розвиток професійних стосунків [2, с. 31, 32].

У сфері бухгалтерського обліку та аудиту професійну етику потрібно розглядати не тільки як сукупність норм, суджень, моральних принципів, а й як інструмент, спрямований на забезпечення довіри до інформації, відображеної в обліку та звітності. При цьому необхідно враховувати, що етичні норми для бухгалтера та аудитора закріплені у Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів [3], Міжнародних стандартах аудиту (200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», 220 «Управління якістю аудиту фінансової звітності») [4], статті 8 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [5].

Базові принципи професійної етики бухгалтерів та аудиторів узагальнені на рис. 1.

<b>Фундаментальні принципи професійної етики бухгалтерів та аудиторів</b>	
	<b>Чесність</b> – правдивість, добросовісність, відкритість у професійно-ділових відносинах. Бухгалтери та аудитори не повинні вводити користувачів в оману та допускати викривлення інформації
	<b>Об’єктивність</b> – уникнення конфлікту інтересів, упередженості, будь-якого впливу, що може поставити під сумнів незалежність аудитора. Цей принцип особливо є важливим для аудиторів
	<b>Професійна компетентність</b> – бухгалтери та аудитори повинні виконувати покладені на них обов’язки відповідально та з належною уважністю, постійно підтримувати необхідний рівень знань і навичок
	<b>Конфіденційність</b> – отримана в процесі професійної діяльності інформація не повинна розголошуватися (за винятком випадків, передбачених законодавством)
	<b>Професійна поведінка</b> – передбачає необхідність дотримання законодавства та професійних стандартів, уникнення дій, спрямованих на дискредитацію професії

Рис. 1. Фундаментальні принципи професійної етики бухгалтерів та аудиторів

Джерело: узагальнено авторами на підставі [3-5]

Етична поведінка бухгалтера як безпосереднього учасника процесу формування фінансової звітності проявляється у забезпеченні прозорості облікової політики та достовірного відображення господарських операцій, недопущенні маніпулювання показниками звітності, протидії тиску з боку керівництва.

Бувають ситуації, коли бухгалтер стикається із етичними дилемами: вимогами керівництва щодо заниження податкових зобов’язань, приховування збитків і т. ін.

На відміну від бухгалтера, який фіксує факти господарської діяльності, аудитор реалізує функцію незалежного контролю. Враховуючи цей факт, ключовим для аудитора є дотримання принципу незалежності, що проявляється у незалежності його мислення та поведінки.

Етичні ризики в аудиті можуть бути пов’язані з тривалими відносинами із замовником, фінансовою залежністю від клієнта, тиском з боку клієнта, наданням супутніх послуг.

Якщо аудитор не дотримуватиметься етичних принципів, то це може призвести до викривлення результатів перевірки, а отже й втрати довіри до підсумкової документації аудитора.

Потрібно враховувати існування ряду проблем, які ускладнюють дотримання бухгалтерами та аудиторами етичних норм: недостатній контроль за дотриманням встановлених стандартів; низький рівень етичної культури;

відсутність ефективних механізмів відповідальності; конфлікт між професійними обов'язками та інтересами роботодавця; вплив корупційних чинників.

В умовах цифровізації економіки для бухгалтерів та аудиторів з'явилися нові виклики, пов'язані із автоматизацією облікових процесів та обробкою великих масивів даних. Науковці зазначають, що чітко сформований перелік аудиторських процедур сприяє отриманню достовірних доказів для подальшої розробки аудитором обґрунтованих висновків [6, с. 149].

З метою забезпечення належного рівня етичної поведінки фахівців з обліку та аудиту необхідно удосконалювати професійні стандарти та посилювати контроль за їх дотриманням, розвивати систему безперервного професійного розвитку та підвищувати роль професійних організацій у цьому процесі, формувати корпоративну культуру доброчесності та створювати механізми захисту фахівців, які повідомляють про порушення.

Таким чином, професійна етика є фундаментальною основою діяльності бухгалтерів та аудиторів і вагомим чинником забезпечення довіри до сформованої та відображеної у фінансовій звітності інформації. Чесність, компетентність, об'єктивність, забезпечення конфіденційності та професійної поведінки фахівцями з обліку та аудиту сприяють підвищенню якості як ведення обліку, так і результатів аудиту. Водночас існуючі виклики вимагають удосконалення етичних стандартів та механізмів їх реалізації.

#### Література:

1. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 252 с.
2. Ковальчук Т. М., Кузь В. І. Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2024. 200 с. URL: [https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10299/Profesiuna\\_etuka\\_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10299/Profesiuna_etuka_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
3. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). IESBA, 2024 р. URL: [https://mof.gov.ua/uk/international\\_code\\_of\\_professional\\_ethics\\_accountants\\_including\\_international\\_independence\\_standards-780](https://mof.gov.ua/uk/international_code_of_professional_ethics_accountants_including_international_independence_standards-780)
4. Міжнародні стандарти контролю якості (управління якістю), аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: [https://mof.gov.ua/uk/international\\_quality\\_control\\_standards\\_quality\\_management\\_audit\\_review\\_other\\_assurance\\_and\\_related\\_services-779](https://mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-779)
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. (редакція від 26.12.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n85>
6. Лисенко А. М., Акімов С. С. Теоретико-методичні основи застосування аналітичних процедур в аудиті фінансово-господарської діяльності аграрних формувань. *Економіка і регіон*, 2024. № 3(94). С. 148-156. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3\(94\).3492](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.3(94).3492)